

Nr 154.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till civilförsvaret; given Stockholms slott den 16 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Eije Mossberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Utbildningen vid statens civilförvarsskola föreslås under nästa budgetår bedrivas efter provisoriska linjer vid internatskolor i likhet med vad fallet är f. n. Förslag om en permanent omorganisation av skolan framlägges således icke. Anslaget till utbildnings- och övningsverksamhet, vari skolverksamheten ingår, upptages till 2 830 000 kronor, vilket i förhållande till riksstaten för budgetåret 1950/51 innebär en ökning med 830 000 kronor.

Anslagen till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. samt Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum föreslås skola uppföras med 7 840 000 (+ 5 710 000) resp. 500 000 (— 200 000) kronor.

Slutligen begäres ett anslag under civilförsvaret för nytt ändamål, nämligen till Inköp av verkskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m. Här för äskas 1 000 000 kronor.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg, fråga om vissa anslag till civilförsvaret samt anför.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkten 200, har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Utbildnings- och övningsverksamhet beräkna ett förslagsanslag av 3 800 000 kronor.

I statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t vidare, under punkterna 208 och 209, att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, skulle beräknas dels till Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. ett reservationsanslag av 7 400 000 kronor och dels till Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling. I detta sammanhang vill jag även taga upp ytterligare en fråga, som berör civilförsvaret, nämligen anskaffning av materiel till verkskyddet vid statliga verk och myndigheter.

I. Utbildnings- och övningsverksamhet.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	2 315 000	2 060 179
1950/51 (statsliggaren s. 1088)	2 000 000	
1951/52 (förslag)	2 830 000	

Statens civilförvarsskola.

Föreliggande förslag m. m.

I sin petitaskrivelse den 30 augusti 1950 framförde civilförvarsstyrelsen förslag om en omorganisation av statens civilförvarsskola. I den dåvarande skolan, som var förlagd till styrelsens ämbetslokaler i Stockholm, kunde

endast teoretisk undervisning äga rum. Det var dessutom ej möjligt att ordna en sådan otvungen samvaro eleverna emellan, som kunde stimulera ett fritt tankeutbyte om de problem, utbildningen avhandlade. Verksamheten vid skolan borde därför flyttas till någon annan plats. Styrelsen skisserade två alternativ för skolans förläggning. Enligt det ena alternativet skulle skolan anordnas i en planerad bergrumsanläggning utanför Örebro. Det andra alternativet avsåg, att det till Göta trängregementes kompani i Nora (T 2 N) hörande förläggningsetablissemnet skulle utnyttjas för skolans räkning för den händelse att kompaniet, såsom föreslaget var, skulle indragas.

Sedermera föreslog styrelsen i skrivelse den 21 september 1950, att, in till dess en permanent organisation kunde genomföras, en provisorisk anordning skulle prövas redan under budgetåret 1950/51. Skolan borde givas internatskaraktär och förläggas till plats, där möjligheter tunnades till även praktiska övningar; kursverksamheten borde bedrivas kontinuerligt och utbildningskapaciteten väsentligt utökas. Med anledning härav uttalade jag till det vid propositionen 248/1950 fogade statsrådsprotokollet, att jag tillstyrkte en dylik omläggning av undervisningen från vårterminens början 1951. Även riksdagen ansåg, att skolan borde omorganiseras och givas internatskaraktär. Sedan erforderliga medel ställts till förfogande, har civilförsvarsstyrelsen startat kursverksamhet av internatskaraktär dels i Österskär och dels i Gimo.

I skrivelse den 16 oktober 1950 har civilförsvarsstyrelsen framlagt beräkningar över medelsbehovet för civilförsvarsskolan enligt det alternativ, som innebär, att den permanenta skolan skulle förläggas till Örebro. Enligt beräkningarna skulle engångskostnaderna uppgå till 1 129 380 kronor och den årliga kostnaden för anläggningens drift till 661 204 kronor.

Vidare har civilförsvarsstyrelsen i skrivelse den 22 januari 1951 beräknat medelsbehovet för skolan vid förläggning till T 2 N i Nora. Engångskostnaderna ha upptagits till 1 088 000 kronor och de årliga kostnaderna till 630 000 kronor. Över detta förslag ha yttranden inhämtats från vissa militära myndigheter samt från statskontoret och statens lönenämnd.

Departementschefen.

För egen del är jag icke nu beredd att giva mitt förord för något av de av civilförsvarsstyrelsen föreslagna alternativen. Utredningen i ärendet visar, att de anläggningar, som föreslagits, äro mycket personalkrävande och dyra i drift. Investeringskostnaderna äro därjämte betydande. Innan förslag i ärendet framlägges för riksdagen, böra enligt min mening ytterligare undersökningar göras, därvid även andra alternativ än de av civilförsvarsstyrelsen föreslagna torde få prövas. Jag har således icke för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att till innevarande års riksdag framlägga något förslag till en mera permanent organisation av statens civilförsvarsskola.

Utbildningen torde under nästa budgetår få bedrivas efter i stort sett samma linjer som f. n. Till frågan om kostnaderna för ett sådant provisorium vill jag återkomma i det följande.

Övrig utbildnings- och övningsverksamhet.

Yrkanden.

1. *Civildéforsvarsstyrelsen* har i *skrivelse 30/8 1950* hemställt, att 2 655 000 kronor anvisas för nu avsedda ändamål.

	Anslag 1950/51	Förslag	Ökning
a) Informations- och upplysningsmöten, utbildning av bevakningspolis samt inspelning av film	80 000	100 000	20 000
b) Central och lokal utbildning inom länen	1 330 000	2 000 000	670 000
c) Övningar, anordnade av civildéforsvarsstyrelsen m. m.	5 000	5 000	—
d) Lokala övningar	175 000	210 000	35 000
e) Ersättningar jämlikt avlösningsreglementet till civildéforsvarspersonal	300 000	300 000	—
f) Deltagande i utländska civildéforsvarskurser m. m.	—	40 000	40 000
	1 890 000	2 655 000	765 000

2. Vidare har styrelsen i *skrivelse 3/10 1949* föreslagit viss ändring i kungörelsen den 3 juni 1949 (nr 347) med bestämmelser om arvode m. m. åt civildéforsvarshefer och ställföreträdare för civildéforsvarshef. Enligt 3 § i kungörelsen äger civildéforsvarshef eller ställföreträdare, som ej är statlig befattningshavare vid polisväsendet, åtnjuta ersättning för förlorad arbetsinkomst med belopp, som ej får vara högre än som svarar mot 12 000 kronor per år. Styrelsen föreslår, att jämförelsebeloppet ökas från 12 000 till 15 000 kronor.

Motiv.

1 a) Medel för dessa ändamål ha tidigare ingått i de för statens civildéforsvarsskola anvisade medlen. I 1950 års statsverksproposition beräknades 40 000 kronor för utbildning av bevakningspolis och ett lika stort belopp för inspelning av film. Därest civildéforsvarsskolan gives internatskaraktär, kommer verksamheten i skolans nuvarande lokal att starkt begränsas. Det är dock möjligt och lämpligt att där anordna informations- och upplysningsmöten med civildéforsvarsdirektörer, högre befäl, instruktörer m. fl. Styrelsen räknar med att ca fem sådana möten skola hållas under nästa budgetår till en kostnad av sammanlagt 20 000 kronor. Härtill kommer deltagande i den omskolning i militär regi, som anordnas av vederbörliga

militära förband med bl. a. lärarkrafter, som tillhandahållas av civilförsvarsstyrelsen. Fyra omskolningskurser för bevakningspolisberäkningar pågår under budgetåret 1951/52. Civilförsvarsstyrelsens kostnader för dessa kurser uppskattas till oförändrat ($4 \times 10\,000$) 40 000 kronor. För inspelning av instruktionsfilm äskar styrelsen samma belopp som för innevarande budgetår, nämligen 40 000 kronor.

1 b) Anslagsposten nedräknades för budgetåret 1950/51 från 1 650 000 till 1 330 000 kronor. Styrelsen anser sig ha skäl antaga, att utbildningsverksamheten under nästa budgetår kommer att avsevärt intensifieras.

1 d) För budgetåret 1950/51 sänktes anslagsposten från 210 000 kronor till 175 000 kronor. Den ökade utbildningsverksamheten medför behov av ökad övningsverksamhet. Medelstillelningen för övningar bör ökas med det belopp, varmed anslagsposten tidigare minskats eller 35 000 kronor.

1 f) I utlandet har civilförsvsverksamheten starkt intensifierats. Härvid har tillika åt utbildningsproblemen ägnats det största intresse. Därest några högre befattningshavare inom vårt civilförsvvar gäves möjlighet att följa kurs- och utbildningsverksamheten inom de på detta område längst komna länderna, skulle impulser och initiativ av oerhört värde kunna tillföras utbildningsverksamheten. Medelsbehovet för deltagande i utländska civilförsvvarskurser beräknar styrelsen för nästa budgetår till 40 000 kronor.

2) Gränsen vid 12 000 kronor sattes år 1944. Därefter har — ej minst för de kategorier, ur vilkas led lämpliga civilförsvvarschefer kunna hämtas — en icke obetydlig inkomststegring ägt rum. Oaktat en strävan förelegat att till civilförsvvarschefer eller ställföreträdare icke utse alltför höga inkomsttagare, har erfarenheten ofta visat, att dylika befattningshavare under ledighet från ordinarie tjänst för utbildning icke kunna helt kompenseras för förlorad arbetsinkomst. I ett icke obetydligt antal fall ha vederbörande gjort kännbar ekonomisk förlust.

Yttrande.

Statskontoret. Det föreslagna beloppet 40 000 kronor för filminspelning har statskontoret i tidigare utlåtanden icke funnit sig kunna tillstyrka. Under erinran att Kungl. Maj:t i proposition nr 248/1950 beräknat icke mindre än 300 000 kronor för inspelning av film anser ämbetsverket, att det nu begärda beloppet ej bör beviljas.

Departementschefen.

För utbildning vid statens civilförsvvarsskola beräknades i 1950 års statsverksproposition 190 000 kronor, vari ingick dels ett belopp av 40 000 kronor för utbildning av bevakningspolis och dels ett lika stort belopp för inspelning av instruktionsfilm. I proposition nr 248/1950 upptogs ett belopp av 360 000 kronor för anordnande av en provisorisk internatskola

under första halvåret 1951. Av detta belopp har Kungl. Maj:t anvisat 240 000 kronor till driftkostnader.

Jag har tidigare förordat, att utbildningen vid civilförvarsskolan även under nästa budgetår skall bedrivas under ungefär samma former som f. n. Kostnaderna för denna utbildning beräknar jag till 585 000 kronor med i stort sett följande fördelning: avlöningar till lärare m. fl. 74 000 kronor, ersättningar till tillfälliga lärare 55 000 kronor, reseersättningar till lärare och elever 200 000 kronor, inkvartering av lärare och elever 242 000 kronor samt utbildningsmateriel och expenser 14 000 kronor.

För informations- och upplysningsmöten i skolans gamla lokaler beräknar jag ett belopp av 10 000 kronor. Då jag under hand inhämtat, att utbildningen av bevakningspolis hittills kostat ca 5 000 kronor per kurs, upptager jag för ändamålet 20 000 (— 20 000) kronor. För inspelning av film torde beräknas samma belopp som i 1950 års statsverksproposition eller 40 000 kronor.

Anslagsposterna till central och lokal utbildning inom länen samt till lokala övningar torde böra uppräknas till 1 500 000 (+ 170 000) resp. 200 000 (+ 25 000) kronor.

I proposition nr 248/1950 upptog jag ett belopp av 25 000 kronor till kostnader för studier och deltagande i utbildningskurser i utlandet. Jag anser, att möjligheter böra finnas att även under nästa budgetår låta några lämpliga befattningshavare följa utbildningsverksamheten i utlandet. För ändamålet torde böra anvisas 20 000 kronor.

Övriga i staten för anslaget uppförda anslagsposter beräknar jag till oförändrade belopp.

Under anslaget vill jag även upptaga medel för ett nytt ändamål, nämligen för utbildning av personal vid de statliga myndigheternas verkskydd. Enligt civilförvarslagen åligger det ägare eller nyttjanderättshavare till byggnad, för vilken verkskydd skall vara organiserat, att bl. a. sörja för utbildning av verkskyddspersonalen. De statliga myndigheterna skola således i regel svara för verkskyddsutbildning av den egna personalen. En sådan utbildning medför kostnader, som ofta icke kunna rymmas inom de anslag, över vilka myndigheterna förfoga för sina ordinära löpande utgifter. För att icke Kungl. Maj:t skall behöva belastas med framställningar om överskridanden av anslagsposter på grund av nu ifrågavarande utbildningskostnader, har jag funnit lämpligt föreslå, att kostnaderna härför bestridas från en gemensam anslagspost under anslaget till Utbildnings- och övningsverksamhet. Jag föreslår, att en post på 150 000 kronor uppföres för ändamålet under nästa budgetår.

Har civilförvarschef eller ställföreträdare på grund av honom åvilande civilförvarsuppgifter gått miste om arbetsinkomst, äger han enligt kungörelsen nr 347/1949 uppbära ersättning härför. I fråga om ersättningens storlek är bl. a. den begränsningen stadgad, att ersättningen till civilförvarschef eller ställföreträdare, som icke är statlig befattningshavare vid

polisväsendet, i intet fall må utgå med högre belopp än efter 12 000 kronor per år. Civilförsvarsstyrelsen har hemställt, att detta jämförelsebelopp skall höjas. Jag anser, att starka skäl tala för en sådan höjning, särskilt med hänsyn till den ökning av det rörliga tillägget, som ägt rum för lönegrads-placerade befattningshavare. Maximibeloppet bör enligt min mening fastställas till 16 000 kronor. Som jämförelse kan nämnas, att lönen för en landsfiskal i 27 löneklassen och högsta dyrort kommer att uppgå till 15 888 kronor. Den av mig föreslagna höjningen kommer att medföra ökade kostnader å den förslagsvis uppförda anslagsposten till arvoden till civilförsvarschefer m. m. under anslaget till Civilförsvarsområdenas administration: Avlöningar. Kostnadsökningen torde dock icke bliva av den storlek, att det i statsverkspropositionen för ändamålet beräknade beloppet bör uppräknas. En bestämmelse om motsvarande begränsning av ersättningen för mistad arbetsinkomst finnes även i ett kungl. brev den 26 maj 1950 (se statsliggaren s. 1089). Där stadgas att den, som deltagar i central kurs, äger uppbära ersättning för mistad arbetsinkomst, som i intet fall må utgå med högre belopp än efter 12 000 kronor per år. Även här bör samma höjning av jämförelsebeloppet göras. Den härav föranledda kostnadsökningen, som jag uppskattar till ca 50 000 kronor, kommer att falla på anslagsposten till central och lokal utbildning inom länen under nu förevarande anslag. Vid beräkningen av denna anslagspost för nästa budgetår har jag tagit hänsyn till kostnadsökningen.

I enlighet med det anförda skulle medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår uppgå till (585 000 + 10 000 + 20 000 + 40 000 + 1 500 000 + 5 000 + 200 000 + 300 000 + 20 000 + 150 000) 2 830 000 (+ 830 000) kronor. Därest riksdagen icke uttalar erinran däremot, torde från anslaget därjämte få bestridas kostnaderna för den av mig tidigare förordade utredningen om ytterligare alternativ för civilförvarsskolans förläggning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildnings- och övningsverksamhet* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 2 830 000 kronor.

2. Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	1 400 000	1 204 267
1950/51 (statsliggaren s. 1092)	2 130 000	
1951/52 (förslag)	7 840 000	

Yrkanden.

1. *Civilförsvarsstyrelsen* (skr. 30/8 1950) hemställer, att 25 475 000 kronor anvisas för ändamålet.

	Kronor
a) Fullträffsäkra ledningscentraler	2 140 000
b) Fullträffsäkra skyddsrum för enheterna	13 400 000
c) Fullträffsäkra offentliga skyddsrum	9 000 000
d) Skyddsanordningar för kommunala tekniska verk	935 000
	25 475 000

2. *Byggnadsstyrelsen* (skr. 27/10 1950) hemställer, att 542 000 kronor ställas till styrelsens förfogande för komplettering av skyddsrumsutrustningen i vissa under styrelsens vård ställda fastigheter.

Motiv.

1 a) Kostnaderna för täckande av behovet av fullträffsäkra ledningscentraler uppgå till i runt tal 25 000 000 kronor. Därest statsbidraget bestämmes till $\frac{2}{3}$ därav, erfordras av statsmedel 16 700 000 kronor. Av tidigare anvisade medel finnas ca 6 000 000 kronor disponibla. Styrelsen beräknar, att dessa medel skola bli förbrukade eller bundna under innevarande budgetår. Återstående medelsbehov 10 700 000 kronor bör täckas på fem år. För nästa budgetår erfordras alltså 2 140 000 kronor.

1 b) Kostnaderna för täckande av behovet av fullträffsäkra skyddsrum för enheterna beräknas till 100 000 000 kronor. Statsbidraget härför uppgår till 67 000 000 kronor. Behovet bör täckas på fem år. För nästa budgetår erfordras alltså 13 400 000 kronor.

1 c) I 1948 års skyddsrumsutrednings betänkande har föreslagits, att fullträffsäkra skyddsrum för allmänheten skola byggas för en total kostnad av 500 000 000 kronor, varav staten skulle bära 90 000 000 kronor. Utredningen har ansett, att skyddsrummen böra färdigställas på tio år. I enlighet härmed äskar styrelsen för nästa budgetår 9 000 000 kronor för här avsett ändamål.

1 d) För budgetåret 1949/50 beviljades 1 400 000 kronor till statsbidrag åt Göteborgs stad för merkostnad, som beräknades skola uppstå vid utförandet av vitala delar till ett vattenverk vid Alelyckan i fullträffsäkert skick. Den totala merkostnaden uppskattades då till ca 2 100 000 kronor. Göteborgs stad har hemställt om ytterligare statsbidrag med 952 000 kronor. Vattenverket beräknas bli fullt färdigställt under budgetåret 1951/52. Staden har visat, att de verkliga merkostnaderna komma att uppgå till i runt tal 3 500 000 kronor i stället för 2 100 000 kronor. Styrelsen har i stort sett ingen erinran mot denna uppskattning. Statsbidraget bör beräknas till $\left(\frac{2 \times 3\,500\,000}{3}\right)$ i runt tal 2 335 000 kronor. Härav ha 1 400 000 kronor redan beviljats. Återstående medelsbehov uppgår sålunda till (2 335 000 — 1 400 000) 935 000 kronor.

2) Under åren 1945—1948 medgavs viss begränsning av eljest föreskrivna åtgärder i fråga om anordnandet av enskilda skyddsrum. Vid an-

ordnande av nya skyddsrum kunde sålunda få anstå med bl. a. insättande av luftreningsaggregat, dörrar, luckor, ventiler m. m. Beträffande av byggnadsstyrelsen förvaltade fastigheter äro skyddsrummen icke färdigställda för ett 35-tal i Stockholm och landsorten belägna byggnader. I fråga om sådana byggnadsföretag, som påbörjats efter den 15 november 1948, då dispensmöjligheterna upphörde, ha flera av dem planerats under den tid, då dispensbestämmelserna gällde, varför i kostnaderna för byggnaderna icke medräknats installation av luftreningsaggregat m. m. Det är här fråga om 18 byggnader. Kostnaderna för iordningställande av samtliga ifrågasvarande skyddsrum har av byggnadsstyrelsen beräknats till 542 000 kronor.

Yttrande.

Över byggnadsstyrelsens framställning har yttrande avgivits av *civilförsvarsstyrelsen*, som anför.

Byggnadsstyrelsens framställning anknyter i allt väsentligt till civilförsvarsstyrelsens tidigare hemställan till Kungl. Maj:t om bemyndigande att föreskriva skyldighet för ägarna av byggnader att iordningställa skyddsrum. De mest betydelsefulla kompletteringarna av skyddsrummens fasta inredning utgöras av dörrar, luckor, ventiler och luftrenare, vilka skola monteras in på sina platser. Central upphandling av dylik materiel har genomförts av civilförsvarsstyrelsen. Tillverkning och leverans därav pågår för närvarande. Vid beräkning av totala materielbehovet har civilförsvarsstyrelsen jämväl medräknat behovet för skyddsrum i statliga byggnader. Civilförsvarsstyrelsen förutsätter, att den av styrelsen upphandlade skyddsrumsmaterielen kommer att utnyttjas vid färdigställande av skyddsrummen i av byggnadsstyrelsen förvaltade byggnader. Materielen skall enligt riksdagsbeslut tillhandahållas vederbörande fastighetsägare — i detta fall byggnadsstyrelsen — mot självkostnadspris. Sålunda inflytande medel torde böra återföras till det anslag, som anvisats för centralupphandlingen. Beträffande de byggnader, som påbörjats efter den 15 november 1948, förelåg skyldighet att enligt gällande anvisningar uppföra fullt utrustade skyddsrum. Det är av betydelse, att skyddsrummen i dessa nybyggnader icke eftersättas i vad avser dörrar, luckor, ventiler och luftrenare, utan vilka rummens skyddsvärde blir förhållandevis ringa. Nuvarande alltmer ansträngda materielläge, speciellt med avseende på plåttillgången, ökar angelägenheten att snarast få till stånd kompletta skyddsrumsanläggningar.

Departementschefen.

Kungl. Maj:t beslöt den 9 mars 1951 på min hemställan att inhämta lagrådets utlåtande över ett inom inrikesdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944. Detta lagförslag ansluter sig i vissa delar till det förslag, som 1948 års skyddsrumsutredning framlagt i sitt den 2 maj 1950 avgivna betänkande om skyddsrum för civilbefolkningen. De av mig förordade författningsändringarna syfta till att möjliggöra att i den mån så finnes erforderligt förstärka vår skyddsrumsbereidskap särskilt genom anordnande av fullträffsäkra skyddsrum.

Då jag till statsrådsprotokollet den 9 mars 1951 redogjorde för mitt förslag, uttalade jag beträffande utbyggnaden av skyddsrummen, att det icke vore möjligt att binda sig för ett visst program. Jag ansåg icke heller, att det borde göras upp något tidsschema för förstärkningen av skyddsrumsbeståndet. Utbyggnadstakten finge bestämmas av en fortlöpande avvägning mellan å ena sidan tillgängliga resurser särskilt i form av arbetskraft och materiel eller snarare de investeringsbehov, som förelågo i övrigt, och å andra sidan det rådande utrikes- och militärpolitiska läget och därmed förknippade riskmoment.

Sedan civilförsvarsstyrelsen avgav sin framställning om anslag för budgetåret 1951/52, har riksdagen i anledning av proposition nr 248/1950 anvisat medel å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1950/51 under bl. a. nu förevarande anslag. Tillhoppa 6 miljoner kronor anvisades, varav 1 miljon kronor belöpte på det allmänna civilförsvarets skyddsrum och 5 miljoner kronor på skyddsrum för civilbefolkningen.

Den sålunda påbörjade forceringen av skyddsrummbyggnaden bör enligt min mening fortsätta under nästa budgetår. Statsfinansiella skäl ävensom situationen på arbetsmarknaden lägga emellertid hinder i vägen för en utbyggnad i den omfattning, som i och för sig vore motiverad. Vid en avvägning av olika på frågan inverkan omständigheter har jag stannat för att förorda en medelsanvisning av 6 500 000 kronor för de ändamål, om vilka nu är fråga. Beloppet torde böra fördelas med 3 500 000 kronor till det allmänna civilförsvarets skyddsrum och 3 000 000 kronor till skyddsrum för civilbefolkningen.

De inkomster, som kunna komma att inflyta i form av statsverkets andel av de i nyssnämnda lagförslag förordade fastighetsägarbidragen, torde böra tillgodoföras detta anslag.

Göteborgs stads framställning om ytterligare statsbidrag för de merkostnader, som uppstått vid utförande av vitala delar till ett vattenverk vid Alelyckan i fullträffsäkert skick, finner jag mig böra tillstyrka, med den inskränkningen dock, att jag anser det ytterligare statsbidraget icke böra få överstiga 900 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har hemställt om 542 000 kronor för komplettering av skyddsrumsutrustningen i vissa under styrelsens vård ställda fastigheter. Det är här fråga om sådana skyddsrum, som till följd av under åren 1945—1948 gällande medgivanden icke färdigställts i vad avser vissa åtgärder av teknisk art, t. ex. insättande av luftreningsaggregat, dörrar, luckor m. m. Såsom civilförsvarsstyrelsen påpekat, har central upphandling av dylik materiel genomförts, sedan riksdagen anvisat särskilda medel därför under budgetåren 1948/49 och 1949/50. Denna materiel bör enligt min mening användas vid färdigställande av de av byggnadsstyrelsen åsyftade skyddsrummen. Enligt företagen utredning kan härigenom medelsbehovet för ändamålet minskas med omkring 100 000 kronor. Civilförsvarsstyrelsen

har förutsatt, att materielen skall tillhandahållas byggnadsstyrelsen mot självkostnadspris och att sålunda inflytande medel skola återföras till det anslag, som anvisats för centralupphandlingen. För egen del vill jag förorda, att materielen tillhandahålles byggnadsstyrelsen kostnadsfritt utan något överförande av anslagsmedel. I enlighet härmed beräknar jag medelsbehovet för ifrågavarande komplettering till ca 440 000 kronor, vilket belopp avser dels arbetskostnader och dels kostnader för sådan materiel, som icke har centralupphandlats. Då det skulle vara förenat med stor omgång att anvisa särskilda medel för varje särskild byggnad för sig, torde det vara lämpligast att hela beloppet upptages gemensamt under detta anslag.

Vid bifall till mina förslag skulle anslaget uppföras med (6 500 000 + 900 000 + 440 000) 7 840 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för anordnande av allmänna skyddsrum m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 7 840 000 kronor.

3. Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	700 000	281 025
1950/51 (statsliggaren s. 1092)	700 000	
1951/52 (förslag)	500 000	

Yrkande.

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 30/8 1950) — som inhämtat, att skolbyggnader avses skola byggas under nästa budgetår i minst samma omfattning som under innevarande — hemställer, att anslaget uppföres med oförändrat belopp 700 000 kronor.

Departementschefen.

Enligt 24 § civilförsvarslagen i dess nu gällande lydelse skall inom område, där särskilt civilförsvaret skall vara organiserat, enskilt skyddsrum anordnas bl. a. för hamn och annat trafikföretag av vikt för den allmänna samfärdseln än järnväg och flyglinje samt för undervisningsanstalt, som är avsedd att hysa minst 25 personer. Skyddsrummets anordnande åligger ägaren av anläggningen eller byggnaden. I mitt tidigare omnämnda förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen har jag icke ifrågasatt någon ändring i vad som stadgats i detta hänseende. I de fall, då en kommun är ägare till trafikföretag eller undervisningsanstalt, äger kommunen uppbära statsbidrag med $\frac{2}{3}$ av kostnaden i enlighet med ett av Kungl. Maj:t den 24 november

1944 meddelat beslut. Statsbidrag för detta ändamål torde böra utgå även under nästa budgetår. Kostnaderna för statsbidragen, vilka äro helt beroende av i vilken omfattning trafikföretag och undervisningsanstalter komma till stånd, bestridas från förevarande förslagsanslag. Belastningen å anslaget uppgick under budgetåret 1949/50 till 281 000 kronor. För budgetåret 1951/52 torde man med hänsyn till att särskilt undervisningsanstalterna erhållit ökad tilldelning av byggnadskvot räkna med högre belastning. Jag uppskattar medelsbehovet till 500 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kommuner för anordnande av vissa trafik- och skolskyddsrum* för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

4. Inköp av verkskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m.

Något anslag med denna rubrik har icke tidigare funnits uppfört på riksdagen.

Under senare tid ha till olika departement inkommit framställningar och gjorts förfrågningar om medel till inköp av materiel m. m. för verkskyddet vid skilda statliga verk och myndigheter. Fråga har då uppkommit om anvisande under elfte huvudtiteln av ett gemensamt anslag för detta ändamål.

Med anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 26 januari 1951 åt civilförsvarsstyrelsen att verkställa utredning om bristerna i fråga om verkskyddsmateriel, mörklägningsmateriel m. m. för statliga verk och myndigheter i såväl Stockholm som landsorten samt att till Kungl. Maj:t inkomma med beräkning över medelsbehovet ävensom med förslag om, hur materielen borde upphandlas och distribueras.

Civilförsvarsstyrelsens utredning.

I skrivelse den 2 mars 1951 har civilförsvarsstyrelsen inkommit med den begärda utredningen. På grundval av uppgifter, som via länsstyrelserna infordrats från berörda verk och myndigheter, angives medelsbehovet till 3 047 000 kronor för verkskyddsmateriel och 2 008 000 kronor för mörklägningsmateriel, eller inalles 5 055 000 kronor. Med hänsyn till att kostnaderna äro beräknade på basis av prisläget under år 1950, torde det vid en upphandling under senare hälften av år 1951 enligt styrelsens mening vara erforderligt att räkna med en prisstegring av 25 procent. Medelsbehovet skulle alltså uppgå till omkring 6 320 000 kronor.

I fråga om sättet för upphandling av materielen föreslår civilförsvarsstyrelsen, att denna sker dels centralt genom civilförsvarsstyrelsen och dels lokalt genom vederbörande verk. Central upphandling genom civilförsvars-

styrelsen synes böra ske i första hand beträffande gasskyddsmateriel, motorsprutor, brandslang, brandslangskopplingar samt viss peronlig utrustning såsom hjälmar, vapen och ammunition. I fråga om övrig materiel torde den samma böra upphandlas av varje myndighet för sig. I vad angår centralt ämbetsverk med lokalorganisation synes upphandlingen kunna ske dels genom vederbörande centrala verks försorg och dels rent lokalt. Det torde dock beträffande nu ifrågavarande materiel böra ankomma på civilförvarsstyrelsen att — med beaktande i varje särskilt fall av statsverkets ekonomiska intresse och övriga praktiska omständigheter — från fall till fall avgöra om upphandlingen bör ske centralt genom civilförvarsstyrelsens försorg eller på annat sätt.

I fråga om distributionen synes enligt styrelsen det förfarandet böra tillämpas, att upphandlad materiel försändes direkt från leverantören till den myndighet, för vilken materielen är avsedd. Någon central lagerhållning genom civilförvarsstyrelsens försorg anser styrelsen sålunda icke böra äga rum.

Civilförvarsstyrelsen anmäler därjämte i detta sammanhang, att det föreligger behov av wellpappkartonger och trälådor m. m. för möjliggörande av undanförsel av statliga myndigheters och institutioners arkivalier och samlingar. Inom civilförvarsstyrelsen pågår utredning angående gemensam planläggning av skyddsåtgärder vid krig eller krigsfara av arkivalier, samlingar m. m. Utredningen har givit vid handen, bl. a., att de arkivalier m. m., som äro av sådant omistligt värde, att de under alla omständigheter måste skyddas, för sin förpackning och transport kräva cirka 100 000 kartonger. Medelkostnaden för kartong uppgår till 3 kronor och totalkostnaden för kartongerna skulle alltså bliva 300 000 kronor. Kostnaden för övrig materiel (trälådor, klistreremсор m. m.) uppskattas till i runt tal 25 000 kronor. Den sammanlagda kostnaden för anskaffning av nu ifrågavarande förpackningsmateriel skulle alltså utgöra 325 000 kronor. Det synes civilförvarsstyrelsen oundgängligen nödvändigt att den primära förutsättning för en undanförsel av arkivalier och samlingar, som ligger i anskaffningen av förpackningsmateriel, snarast uppfylles. Upphandlingen av denna materiel bör ske centralt genom civilförvarsstyrelsens försorg. Civilförvarsstyrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t vid beräkningen av medelsbehovet för verkskyddsmaterielen m. m. även tager hänsyn till nu oförmälda medelsbehov för förpackningsmateriel.

Departementschefen.

Enligt bestämmelser i civilförvarslagen är ägare eller nyttjanderätts-havare till anläggning eller byggnad, för vilken verkskydd skall vara organiserat, pliktig att bl. a. anskaffa, förvara och underhålla materiel, utrustning och andra förnödenheter, som erfordras för verkskyddets verksamhet. Fastighetsägare är ytterligare pliktig att bl. a. vidtaga nödiga anordningar

för anläggningens eller byggnadens mörkläggnings under civilförsvarsberedskap.

För verkskydden vid statliga verk, myndigheter och institutioner har anskaffning av materiel endast kunnat ske i begränsad omfattning. Kostnaderna för materielen uppgå till relativt stora belopp och kunna ofta icke inrymmas i de anslag, som myndigheterna ha till sin disposition för sina normala omkostnader. Jag har därför ansett det lämpligt, att ett särskilt anslag anvisas för bestridande av kostnaderna för inköp av verkskydds- och mörkläggningsmateriel. Enligt civilförsvarsstyrelsens utredning skulle medelsbehovet uppgå till cirka 6 320 000 kronor. Styrelsen har därjämte anmält ett behov av förpackningsmaterial för möjliggörande av undanförsel av vissa arkivalier och samlingar samt beräknat medelsbehovet härför till 325 000 kronor. Jag kan för nästa budgetår icke tillstyrka större medelsanvisning till dessa ändamål än tillhoppa 1 miljon kronor. Detta belopp torde få reserveras för de allra mest angelägna ändamålen. Sålunda torde endast de myndigheter, vilkas byggnader vid ett luftanfall kunna befaras bli mest utsatta, tilldelas medel för inköp av verkskydds- och mörkläggningsmateriel. Likaså torde endast oundgängligen nödvändig materiel böra tills vidare anskaffas. Från beloppet torde i lämplig omfattning även böra inköpas förpackningsmateriel för undanförsel av arkivalier m. m.

För ändamålet torde böra uppföras ett särskilt anslag av reservationsanslags natur, benämnt Inköp av verkskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av verkskyddsmateriel för statliga myndigheter m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Åke W. Fornwall.